

PRIKAZI I OSVRTI

Prema filozofiji odgoja

Početak listopada 2007. u nakladništvu Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Mostaru iz tiska je izišla knjiga pod naslovom *Prema filozofiji odgoja*. Autori su joj prof. dr. sc. Slavica Juka, mr. sc. Ivica Musić i Mate Buntić, djelatnici spomenutoga fakulteta gdje su, uz ostale predmete, angažirani na općem kolegiju Filozofija odgoja za koji, prema njihovim riječima, nedostaje odgovarajuća literatura pa su odlučili “svoje bilješke što su nastajale tijekom višegodišnjih predavanja i vježbi objediniti te ih, uobličene i dotjerane, ponuditi studentima kao pomoć pri spremanju ispita” (“Predgovor”, str. 9). Knjiga je tvrdoga uveza, obaseže 269 stranica, ima 81 bibliografsku jedinicu i 488 pozivnih bilježaka, kazalo imena (njih 87) i kazalo pojmova (oko 350).

Prema svojoj nakani, koncepciji, metodičkoj i metodološkoj opremljenosti ovo je djelo u prvom redu namijenjeno studentima humanističkih i društvenih znanosti koji zbog interdisciplinarnoga karaktera tih studija u programima svoga visokoškolskog obrazovanja, uz ostale pedagoške kolegije, imaju i Filozofiju odgoja. O knjizi su pozitivno mišljenje dali recenzenti dr. sc. Zoran Primorac, izvanredni profesor na Fakultetu prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti te dr. sc. Ivan Kordić, viši znanstveni suradnik na Institutu za filozofiju u Zagrebu i docent na Filozofskom fakultetu u Mostaru.

Građa knjige podijeljena je u dva tematska dijela. Prvi dio pod naslovom “Na obzorima filozofije” sastoji se od dvaju poglavlja: “Što je filozofija” i “Temeljne filozofske discipline”. Odgovarajući na inicijalna pitanja o naravi filozofije, njezinu predmetu i izvorima, o onomu po čemu se razlikuje od ostalih znanosti, o njezinoj važnosti kako u prošlosti tako i u sadašnjosti te iznoseći glavne odgovore na ključne filozofske probleme, autori nastoje “dati opći okvir te osvijetliti ambijent u kojemu se odvija filozofska refleksija kako bi se pripremio put razumijevanju filozofskoga promišljanja odgojne stvarnosti” (“Uvod”, str. 13). Riječ je dakle o svojevrsnu uvodu u filozofiju koji je od velike koristi onima što se prvi put susreću s ovom kompleksnom znanošću.

Drugi dio knjige nosi naslov "Filozofsko promišljanje odgoja" i podijeljen je u tri poglavlja. Prvo je naslovljeno "Povijesni pregled teorija o odgoju" i donosi najvažnije pedagoške teorije počevši od predsokratička, preko pedagoških klasika, pa sve do zagovornika hermeneutičkoga pristupa odgojnoj praksi. Prema autorima, vrijednost ovoga pregleda nije samo u obuhvatnom prikazu razvoja pedagoške misli od najranijih početaka pa sve do suvremenih postignuća nego navlastito u tome što ukazuje na činjenicu nemjerljiva filozofskog prinosa tom razvoju, a to je nužno naglasiti upravo danas kada prevladava mišljenje kako filozofska refleksija o odgoju "nema praktičnu primjenu te je stoga njezin doprinos suvremenoj pedagoškoj znanosti vrlo skroman" ("Uvod", str. 13-14).

"Neka pitanja filozofije odgoja" naslov je središnjega poglavlja ovoga djela. U njemu se ponajprije razmatra odnos između filozofije i pedagogije ukazujući na njihovu organsku povezanost koja se očituje u brojnim specifičnim relacijama. Filozofiju i pedagogiju u prvom redu vežu opći odnosi posebnih znanstvenih područja prema filozofiji kao univerzalnog mišljenju i kao obuhvatnom pogledu na stvarnost. No, ono što ove dvije znanosti čini nerazdvojnima jest vrijednosna prosudba kojoj ni jedna ni druga ne mogu umaći. "Filozofiju, kao teoriju vrijednosti, i pedagogiju, kao disciplinu koja proučava načine oživotvorenja vrijednosnoga u realitetu čovjekova povijesnoga postojanja, na osobit način povezuje zamisao o 'pravom čovjeku', o čovjeku kakav bi trebao biti" (str. 177). Odatle zaključak da se pedagogija može shvatiti samo u neposrednoj vezi i u skladu s univerzalnim principima koji vrijede i u filozofiji jer je ideal "pravoga čovjeka" što ga odgojna znanost sebi postavlja u biti etički (filozofski) ideal.

Slijedi značenjsko i sadržajno određenje pojma odgoj koji se definira kao ciljana djelatnost upravljena na "pojedince u svrhu usvajanja vrijednosti i kulturnih dobara neke zajednice" (str. 180). Kao krajnji cilj odgoja postavlja se "formiranje kompletne zrele osobe", a sredstvo ostvarenja toga cilja prepoznaje se u "optimalizaciji odgojenikovih mogućnosti", odnosno u povezivanju uzgojnih, izobrazbenih, obrazovnih i moralnih čovjekovih snaga koje će omogućiti "svestranije i što temeljitije osposobljavanje ljudskoga bića za slobodno vrijednosno doživljavanje" (str. 181).

U nastavku se razmatraju neka temeljna pitanja filozofije odgoja kao što su pitanje odnosa između odgojitelja i odgojenika, zatim odnosa pojedinca prema zajednici, (ne)opravdanosti zajedničkoga odgoja muške i ženske djece te utjecaja politike na odgoj. Cijela pak rasprava vodi zaključku kako odgoj mora biti ne samo specijalna kulturološka nego univerzalna praksa čiji je zadatak razvijati djetetovu osobnost, odnosno njegovu posebnost, autonomiju, slobodu i kreativnost. Radi se o holističkom shvaćanju pedagoške djelatnosti čime se “prevladava spoznajno-vrijednosni rascjep što je opterećivao većinu tradicionalnih, ali i suvremenih pedagoških teorija” (str. 195).

Na kraju knjige, kao dodatak, donesen je i izbor tekstova četvorice istaknutih filozofa (Platona, Aristotela, J. J. Rousseaua i J. Deweya) koji su pridavali veliku važnost odgoju i koji su raspravljali o nekim temama što su dobrim dijelom aktualne i dandanas. “Time se čitatelju omogućuje da na konkretnim primjerima prepozna ono vlastito filozofskom pristupu odgojnoj zbilji.” (“Uvod”, str. 14.)

***

Naposlijetku treba reći da je knjiga *Prema filozofiji odgoja* vrijedno i višestruko korisno djelo. Iako se ne radi o obuhvatnoj studiji što iscrpno obrađuje određenu problematiku (i sami autori naglašavaju da je zapravo riječ o nacrtu za izradbu udžbenika koji bi na jednom mjestu ponudio glavnu informaciju o filozofskom bavljenju odgojem), ona je u oskudici adekvatnih naslova vezanih za ovu problematiku istinsko osvježenje i pravi vodič kroz ovu filozofsku disciplinu. Pridoda li se tomu da je stil izlaganja moderan, dinamičan, suvisao, bez suvišnih ponavljanja i nepotrebnih digresija te da je uporaba znanstvenoga instrumentarija na visokoj razini, onda se s pravom može reći da se radi o kvalitetnom visokoškolskom priručniku.

Šimun MUSA

Predstavljamo *Suvremena pitanja* – *časopis za prosvjetu i kulturu*

Odgoj i prosvjeta nesumnjivo su stvarnosti od presudna značenja za ljudsku zajednicu i svakoga njezina člana. Bilo kakav oblik napretka bez njih bi bio nezamisliv, a društvo bi bilo osuđeno na brzu propast. Stoga je odgajanje jedna od najdelikatnijih i najzahtjevnijih ljudskih djelatnosti, ali je istodobno i najčasniji posao koji se, radi li se predano, nikada ne može adekvatno nagraditi. S tim na umu skupina djelatnika s raznih prosvjetnih razina, na čelu s prof. Ivanom Sivrićem, odlučila je pokrenuti časopis koji bi stručno, moderno i nadasve pristupačno tretirao probleme vezane uz tu kompleksu stvarnost imajući pritom na umu poraznu činjenicu kako na hrvatskom govornom prostoru u Bosni i Hercegovini nema specijalizirane periodike ovoga tipa, što je pak odraz opće dezorijentiranosti i nesnalaženja u novonastaloj poslijeratnoj situaciji.

Samo ime časopisa govori mnogo. Nazivom *Suvremena pitanja* želi se upozoriti na svezremensku aktualnost odgojnih pitanja te ukazati na potrebu što dinamičnijega i kompetentnijega njihova rješavanja respektirajući pritom zahtjeve moderne pedagogije i neprestano se referirajući na njezine najnovije rezultate. Budući da je kultura polazište i najbliži objekt pedagoške djelatnosti, držalo se nužnim doticati se i kulturoloških tema, posebice onih koje se tiču naše baštine. Stoga u podnaslovu *Suvremenih pitanja* stoji: *časopis za prosvjetu i kulturu*.

Matica hrvatska Mostar osnivač je i nakladnik časopisa, a registriran je u Ministarstvu prosvjete, znanosti, kulture i športa Hercegovačko-neretvanske županije. Od Centra za ISSN Bosne i Hercegovine koji je pri Nacionalnoj i univerzitetskoj biblioteci u Sarajevu dobio je svoj međunarodni standardni broj koji se dodjeljuje za serijske publikacije. Izlazi dvaput godišnje. Do sada su svjetlo dana ugledala četiri broja (travanj 2006., listopad 2006., svibanj 2007. i listopad 2007.).

Suvremena pitanja objavljuju originalne znanstvene i stručne radove iz prosvjete i kulture te disciplina koje obrađuju teme iz toga područja, kao i znanstvena priopćenja, recenzije, vijesti iz prosvjetnoga i kulturnoga

života te vijesti iz reformskih procesa koji nisu drugdje objavljeni. Radovi su raspoređeni u šest rubrika. Naslov prve rubrike glasi "Prosvjeta". Tu se nalaze članci koji s različitih aspekata (filozofskoga, psihološkoga, sociološkoga, teološkoga, informatičko-tehničkoga itd.) tretiraju najaktualniju pedagošku problematiku, osobito onu vezanu za tekuću reformu svih razina školstva u Bosni i Hercegovini. Do sada su objavljeni sljedeći članci: (u prvom broju) "Utjecaj globalizacije na visoko obrazovanje: pogled iz BiH", autora prof. dr. sc. Željka Šumana; "Strateški ciljevi EU i obrazovanje i odgoj u BiH", doc. dr. sc. Izabele Dankić (Raguž); "Izazovi adolescencije", mr. sc. Tee Vučine; "Odabrana obrazovna i NPP terminologija – neki predloženi termini, definicije i napomene", priredio prof. Ivan Sivrić; "Psihološko-pedagoški problemi implementacije reforme osnovne škole", prof. dr. sc. Lidije Pehar; "Pravogovorne vježbe u nižim razredima osnovne škole", prof. Marinka Jovanovića; "Psihičke razvojne faze učenika i mogućnosti realiziranja nastave povijesti", prof. dr. sc. Vladimira Vege; (u drugom broju) "Potreba reforme obrazovanja i obrazovanje reforme potreba", autora Ivana Sivrića; "Neka ograničenja primjene eksperimenta u pedagoškom istraživanju", prof. Marinka Jovanovića; "Sredstva za uspješno realiziranje nastave povijesti", prof. dr. sc. Vladimira Vege; "Ovisnost o drogama", prof. Dragice Ćorić; "Odgoj u Platonovu i Aristotelovu promišljanju", prof. Mate Bunitića; "Reforma visokoga školstva u sustavu stvaranja poslušnoga svijeta", prof. dr. sc. Pere Marijanovića; (treći broj) "Školstvo između re-formiranja i deformiranja", prof. dr. Mladena Bevande; "Neki filozofski prinosi suvremenoj odgojnoj praksi", mr. sc. Ivice Musića; "Koncentrični krugovi u nastavi prirode i društva", autorâ Radice i Marinka Jovanović; "Suvremena viđenja poučavanja stranoga jezika u postmetodno doba", doc. dr. sc. Izabele Dankić (Raguž); "Posebne jezične teškoće", autorice Ivane Šimić; "Prispodobe o Božjem milosrđu u programu školskoga vjeronauka", sestre Zdenke Kozine; "Je li informatizacija i humanizacija", prof. Slavice Pavlović; (četvrti broj) "Moralnost, moralna psihologija i narcisoidna psihološka kultura", autorâ prof. dr. sc. Mire Jakovljevića i dr. sc. Sane Nađ; "Odgojem uvjetovane teškoće i poremećaji u ponašanju", prof. Dragice Ćorić; "Razvojne posljedice različitih roditeljskih stilova odgoja", dipl. psihologinje Sandre Jovanović; "Pedagogija

i pedagozi između prošlosti i sadašnjosti kroz vizuru nekih pedagoških antinomija”, prof. dr. sc. Mladena Bevande; “Prirodoslovljem do baštine u osnovnoškolskom obrazovanju odraslih”, prof. dr. Dragane Mamić; “Rad u kombiniranom odjeljenju”, autorâ Radice i Marinka Jovanović; “Utjecaj suvremenih inovacija u nastavi na prostornu strukturu nove škole”, mr. sc. Mladena Arapovića; “Kratak osvrt na probleme školstva u Hercegbosanskoj županiji”, autora Marka Ančića.

U rubrici naslovljenoj “Studija” objavljuje se središnji članak broja koji na najvišoj znanstvenoj i stručnoj razini obrađuje neku pedagošku temu. U prvom broju to je bio članak mr. sc. Ivica Musića pod naslovom “Odgoj za vrijednosti”. U njemu se ukazuje na nužnost holističkoga pristupa odgojeniku, što uključuje i intelektualni, i moralni, i estetski, i svaki drugi vid odgoja. Središnji članak drugoga broja nosi naslov “Vjerski odgoj i odgojno-obrazovna paradigma suvremene škole”. Tu dr. sc. don Ante Pavlović razmatra vjerski odgoj koji je integriran u ciljeve suvremene škole i koji doprinosi skladnom razvoju svih djetetovih dimenzija. “Emocionalna inteligencija u školskom kontekstu” naslov je studije trećega broja, a autorica je mr. sc. Tea Vučina. Ona upozorava na važnost razvijanja emocionalne inteligencije čiji izostanak može rezultirati delikventnim ponašanjem djece. U studiji četvrtoga broja (“Pripremanje školskoga ozračja za individualizaciju i inkluziju u obrazovanju u osnovnoj školi”) mr. sc. Snježana Šušnjara iznosi temeljne elemente modernoga shvaćanja osnovne škole koji omogućuju uključivanje svih učenika u odgojno-obrazovni proces i razvijanje njihovih individualnih posebnosti.

Iako članci iz prva dva broja nisu podvrgnuti recenzentskom postupku (osim onoga dr. sc. Ante Pavlovića), prema ocjenama stručnjaka riječ je o vrlo kvalitetnim radovima koji zadovoljavaju najviše znanstvenoi-straživačke kriterije. Stoga je uredništvo za treći broj odlučilo kvalitetnije radove dati na ocjenu kompetentnim stručnjacima kako bi ih kategorizirati prema općim standardima prema kojima se razlikuju četiri vrste članaka: izvorni znanstveni članak, prethodno priopćenje, pregledni te stručni članak.

U rubrici pod naslovom “Iz kulture” u prvom broju objavljeni su sljedeći članci: “Vrijednost arhivskih dokumenata”, mr. sc. Stjepana Ivanko-

vića; "Identitet baštine", autorice Ivanke Miličević-Capek; "Predstavljamo Narodnu knjižnicu Mostar", prof. Mire Pehar; "Kateter mix", prof. dr. sc. Ive Čolaka; "Drvo u kiparstvu XX. stoljeća (Moore, Arp, Ružić)", akademskoga kipara Borisa Jovanovića. U drugom broju: "CIP i ISBN broj u knjižničarstvu i nakladništvu", autorice Ines Ovčar; "Muzej franjevačkoga samostana na Humcu", fra Milana Jukića; "Širokobriješki 7. mediteranski festival dokumentarnoga filma", prof. dr. sc. Ive Čolaka; "Zaboravljena veličina: uz 100. obljetnicu smrti Ante Jukića", mr. sc. Stjepana Ivankovića. U trećem broju: "Što treba znati o registraturskoj i arhivskoj građi", mr. sc. Stjepana Ivankovića; "Stećci na planini Ljubuši", mr. sc. fra Roberta Jolića; "Knjižnica franjevačkoga samostana na Humcu", autora Tomislava Primorca. Četvrti broj: "8. mediteranski festival dokumentarnoga filma u Širokom Brijegu", prof. dr. sc. Ive Čolaka; "Umjetnička djela i muzej franjevačkoga samostana Šćit", prof. Josipa Grubeše.

"Književni prilog" naslov je četvrte rubrike. U prvom broju objavljena je "Priča za laku noć", Dubravke Brajković. "Voltaireova smrt" naslov je priče Ivana Grubišića iz drugoga broja *Suvremenih pitanja*, a Miljenko Mića Stojić napisao je literarni uradak pod naslovom "Nož" koji je publiciran u trećem broju. Književni prilog četvrtoga broja uradak je mlade spisateljice Danijele Ančić s intrigantnim naslovom "Priča".

Peta rubrika pod naslovom "Prilozi" sadržava razne prikaze, recenzije, izvješća, razmišljanja i sl. Posljednja rubrika znakovita naslova "In memoriam – Učitelji tiho odlaze" posvećena je prosvjetnim djelatnicima što su netom preminuli. Na kraju časopisa doneseni su bibliografski podatci suradnika u konkretnom broju te upute potencijalnim suradnicima.

Osim po kvalitetnim radovima, *Suvremena pitanja* prepoznatljiva su i po vrhunskoj tehničkoj i likovnoj opremljenosti. Isticanje posebno važnih dijelova teksta, autorova fotografija uz naslov članka, kombiniranje dviju boja u tekstu, ilustracije u koloru – sve to pridonosi posebnosti i privlačnosti ovoga časopisa. Stoga i ne čude vrlo pozitivne reakcije znanstvene i stručne javnosti na prva četiri broja. Nadamo se da će razloga za pohvale biti i ubuduće.

Ivica MUSIĆ